

dr hab. Dominik Antonowicz
Instytut Socjologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Ocena dorobku naukowego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
habilitowanego dr. Wojciechowi Woźniakowi

Profil Habilitanta

Dr Wojciech Woźniak ukończył studia socjologiczne na Uniwersytecie Łódzkim w 2003 roku. Tytuł zawodowy magistra uzyskał na podstawie pracy magisterskiej pt. „Postawy lekarzy i studentów medycy wobec paradygmatów uprawiania medycyny” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Bohdana Dudka.

Kandydat w roku 2012 również na Uniwersytecie Łódzkim uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii na podstawie rozprawy „Politycy szczebla centralnego i lokalne elity wobec kwestii dziedziczenia nierówności społecznych” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Rokickiej.

Wojciech Woźniak jest zaangażowanym społecznie naukowcem i wrażliwym człowiekiem, brał udział w organizowanych przez instytucje kultury licznych spotkaniach, seminariach i otwartych wykładach dotyczących spraw społeczno-gospodarczych związanych z polityką społeczną, fińskim państwem opiekuńczym, a także relacjami między polityką i sportem. Można go określić jako entuzjastę i popularyzatora nauki. Jest on szczególnie aktywny w Łodzi, z którą jest nie tylko badawczo, ale również emocjonalnie związany.

Dokumentacja procedury habilitacyjnej została bardzo starannie przygotowana, a znajdujące się w niej dokumenty (zarówno papierowe jak i elektroniczne) pozwalają na rzetelną ocenę dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego. Na ich podstawie można stwierdzić, że Wojciech Woźniak spełnia formalne kryteria do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Ocena dorobku

Kandydat przedstawił do oceny cykl siedmiu publikacji pt. „*Polityka wobec sportu, sport w polityce we współczesnej Polsce. Studium z socjologii krytycznej*”, na które składają się artykuły dotyczące szeroko rozumianej problematyki sportu i jego związku z polityką. Ich tematyka jest dość szeroka, można nawet powiedzieć, że nieco rozstrzelona, bowiem obejmują zjawiska korupcji w polskim sporcie, politycznych karier sportowców, paniki medialnej czy roli pamięci o Żołnierzach Wyklętych w narracjach polskich kibiców piłkarskich.

W autoreferacie, który muszę przyznać jest bardzo czytelnie skonstruowany, znajduje się poniekąd odpowiedź na te wątpliwości, gdyż Habilitant lokuje swoje badania w nurcie socjologii krytycznej wskazując na Szkołę Frankfurcką jako źródło swoich teoretycznych oraz ideowych inspiracji. W najbardziej ogólnym wymiarze naukowy wkład Habilitanta można określić jako krytyczne badania nad współczesnym sportem w Polsce. Zgłoszony w ramach postępowania habilitacyjnego cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych wpisuje się właśnie w nurt krytyczny czy nawet demaskatorski - sięgania za kulisy teatru życia społecznego, odszyfrowania treści medialnych przekazów, aż wreszcie odkrywania ukrytych mechanizmów opresji i przemocy (symbolicznej) po to, aby wzmacniać samoświadomość społeczną.

1. Cykl publikacyjny otwiera pozycja pt. „*Polityka wobec sportu. Sport jako element polityki publicznej*” opublikowana na łamach polskiego periodyku *Problemy polityki społecznej*. Autor zarysowuje w niej oraz szczegółowo analizuje relacje pomiędzy polityką publiczną a światem sportu. Artykuł ten jest ciekawy poznawczo i bardzo solidny od strony faktograficznej, ale pod względem koncepcyjnym, metodologicznym i analitycznym pozostawia pewien niedosyt. Jest to zaawansowany i zaangażowany przegląd literatury poświęconej sportowi i polityce, którą Habilitant powiązał ciekawą narracją, ale jest mi naprawdę trudno wskazać, co to studium (poza porządkowaniem wiedzy) wnosi do nauki (w Polsce). Na pewno artykuł porządkuje stan wiedzy i ma duży walor erudycyjny, bowiem bardzo ciekawie i kompetentnie przedstawione są w nim sportowo-polityczne wydarzenia i towarzyszące im okoliczności, które Habilitant kompetentnie wyjaśnia w tekście. Moją uwagę przykuło jednak spostrzeżenie, że sport w badanym kontekście zawsze pełni funkcję *specyficznego obietnicy*, co w istocie sprowadza się do instrumentalizacji sportu i podporządkowania go celom społecznym, takim jak walka z (często dziedzicznym) wykluczeniem społecznym, starania o społeczną integrację czy

poprawę zdrowotnej kondycji obywateli. W całym artykule, który ma charakter erudycyjno-przeglądowy, jest to najciekawsze analityczne spostrzeżenie.

2. Socjologicznie ciekawy i jednocześnie najbardziej zaangażowany (frankfurcki) jest artykuł poświęcony wielkim imprezom sportowym pt. „*Politics, sport mega events and grassroots mobilization. Anticipated triumph and unexpected failure of political elite in Poland*”. Jest on napisany w klasycznym nurcie krytycznej socjologii, w której autor analizuje nieudaną próbę włączenia się Polski do organizacji Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Krakowie (w 2022 roku). Jest to też ważny tekst pokazujący rosnącą sztuczność i propagandową funkcję *Sport Mega Events (SME)*, które służą głównie politycznym elitom bez względu na rażąco wysokie społeczne i ekonomiczne koszty. Z całego przedstawionego przez Habilitanta zbioru artykułów ten uważam za szczególnie ciekawy. Oferuje on spójną i przekonującą interpretację sceptycyzmu medialnego i oporu społecznego wobec pomysłu IO Kraków 2022 pokazuje społeczne mechanizmy, które doprowadziły do upadku pomysłu organizacji Igrzysk Olimpijskich w Krakowie, a nie zadziałały wcześniej w przypadku Euro 2012. To zestawienie jest tu szczególnie wartościowe (choć niestety w samym tekście nie w pełni wykorzystane), bowiem rzadko udaje się porównywać dwie podobne polityczne inicjatywy organizacji tak ogromnych imprez, zaistniały w zbliżonych kontekstach społeczno-politycznych, a jednocześnie zakończonych odmiennymi rezultatami. Cały tekst zmierza do wskazania odpowiedzi dlaczego dla pierwszego z tych pomysłów (Euro 2012) elity polityczne zdobyły społeczne poparcie, a w przypadku drugiego (IO 2022) opór społeczny okazał się zbyt duży. Artykuł jest ciekawy i wartościowy, zawiera wiele interesujących spostrzeżeń, która pozwalają czytelnikowi zrozumieć na czym polegały podobieństwa oraz różnice między dwoma omawianymi projektami oraz wskazać czynniki, które doprowadziły do ich odmiennych trajektorii.

3. Trzecim z cyklu jest artykuł poświęcony korupcji w polskim sporcie pt „*Match-Fixing in Polish Football: Historical Perspectives and Sociological Interpretations*” opublikowany w „*The International Journal of the History of Sport*”, który ma również nieco opisowy charakter, ale oferuje ciekawe choć nieśmiałe próby interpretacji zjawiska korupcji w polskiej piłce nożnej. Tekst ma charakter głównie historyczny i – zresztą jak we wszystkich przedstawionych pracach – silny wymiar erudycyjny, dobrze sprawozdają historię korupcji w polskiej piłce, która stała się w pewnym momencie jej integralną częścią. Autor usiłuje pokazać historyczne źródła korupcji, odwołując się do koncepcji społecznej próżni oraz Homo Sovieticus czy neoliberalnych idei popularnych w Polsce zwłaszcza na przełomie lat 80/90 XX wieku. Są to próby ciekawe, aczkolwiek bardziej właśnie „próby” niż jedna spójna próba interpretacji, która pozwalałaby zrozumieć istotę i wszechobecność tego zjawiska, ale również jego niemal

powszechną akceptację w środowisku piłkarskim. Uważam ten artykuł za ważny, bowiem korupcja w polskim futbolu zdecydowanie zasłużyła na solidne naukowe opracowanie, ale jednocześnie po jego lekturze mam nieodparte wrażenie, że część historyczna jest bardziej wartościowa niż socjologiczne interpretacje. Pewnym usprawiedliwieniem może być fakt, że czasopismo, w którym ten artykuł został opublikowany, ma w tytule wpisany silny nurt historyczny stąd Habilitant może bardziej szukał historycznych kontekstów niż socjologicznej perspektywy.

4. Kolejny artykuł złożony w ramach cyklu jest pracą współautorską Radosława Kossakowskiego i Przemysława Nosala. Radosław Kossakowski jest jednym z moich głównych współpracowników, ale nie przeszkadza mi to całkowicie bezstronnie ocenić ten artykuł. Artykuł pt. *Guerrilla patriotism and mnemonic wars: cursed soldiers as role models for football fans in Poland* dotyczy upamiętniania czy wręcz kultu *Żołnierzy Wyklętych* w środowisku polskich kibiców. Jak wynika ze złożonego oświadczenia wkład Habilitanta przede wszystkim ma charakter kontrybucji teoretycznej bowiem zaproponował, opracował i zaadoptował on koncepcje reżimów mnemonicznych i aktorów mnemonicznych Michaela Berharda i Jana Kubika. Ponadto, dokonał analizy oficjalnej, realizowanej przez instytucje publiczne polityki pamięci dotyczącej *Żołnierzy Wyklętych*, a także powody dla których stali się oni centralnym elementem patriotycznej tożsamości środowiska kibicowskiego w Polsce. Tekst uważam za przeciętny i bardzo nierówny, choć niezwykle w nim sobie cenię zastosowanie koncepcji reżimów i aktorów mnemonicznych. Jednocześnie uważam analizę polityki (pamięci) historycznej za najslabszą część tego artykułu, która zamiast wyjaśniać utrudnia jego lekturę, jest zbyt opisowa, szczegółowa i bardzo niewiele wnosi do całego studium, będąc jego głównym balastem. Na szczęście naukowa dyskusja o zapomnianych bohaterach II Wojny Światowej i ich celebrowaniu przez środowiska kibicowskie została w artykule rozwinięta rzeczowo i kompetentnie, a co najważniejsze również ciekawie dla czytelnika, dla którego obce są polskie wewnętrzne dyskusje polityczne. Tekst doskonale pokazuje antysystemowość polskich kibiców, ich umiłowanie do poglądów i postaw radykalnych, które niezależnie od okoliczności są źródłem ich dumy, ale również niekończących się problemów w relacjach ze społeczeństwem. Wojciech Woźniak trafnie diagnozuje przyczyny prawicowego radykalizmu na trybunach, a wraz ze współautorami ciekawie tłumaczy polityczne konteksty ich funkcjonowania oraz wywoływane przez nich konsekwencje.

5. W całej serii najlepszym – moim zdaniem – tekstem jest współautorska praca napisana z Magdaleną Rek-Woźniak pt. „*BBC's Documentary "Stadiums of Hate" and Manufacturing of the News: Case Study in Moral Panics and Media Manipulation*” opublikowana w cenionym w środowisku periodyku „*Journal of Sport and Social Issues*”. Tekst jest solidny koncepcyjnie, studium ma jasno określony cel i jest dobrze osadzone w literaturze przedmiotu, a co najważniejsze przy użyciu koncepcji paniki moralnej (Cohen) demaskuje medialny dyskurs brytyjskiej publicznej stacji telewizyjnej BBC w programie dokumentalnym „*Stadiums of Hate*” a także medialnej nagonce, jak wystąpiła w wyniku jego emisji. Program ten w sposób skrajnie nieobiektywny i nierzetelny przedstawił polskie stadiony przed Euro2012, w prymitywny sposób zastraszając brytyjską opinię publiczną. Artykuł bardzo rzetelnie rekonstruuje cele i logikę budowania paniki moralnej dostrzegając w nim elementy procesu produkcji skandali (realnych i wymyślonych), aby utrzymać odpowiednio dużą publiczność telewizyjną, która na rynku medialnym jest zasobem absolutnie strategicznym. Moje krytyczne uwagi w tym artykule odnoszą się głównie do części metodologicznej (w zasadzie sposobu jej opisanie), ale według złożonych przez współautorów oświadczeń szczęśliwie Wojciech Woźniak nie był jej autorem.
6. Szósty ze zgłoszonych tekstów dotyczy problematyki karier politycznych ludzi sportu: byłych sportowców i sportsmenek oraz trenerów i działaczy sportowych. Artykuł „*Od PRON-u do Europarlamentu. Polscy sportowcy w polityce*” jest podobnie jak wiele innych autorstwa Habilitanta, rzetelnym erudycyjnie i solidnym od strony materiału źródłowego pozyskanego z różnych źródeł: z archiwów mass mediów, z oficjalnych serwisów z zasobami archiwalnymi polskiego parlamentu, z publicznych wypowiedzi sportowców-polityków oraz ich biografii i autobiografii. Natomiast brakuje mu kręgosłupa analitycznego, spójnej narracji, która (podobnie jak w wielu innych tekstach) kończy się kilkoma – niewykluczającymi się – interpretacjami badanego zjawiska. Wydaje mi się, że pojawiające się w kilku tekstach niewykluczające się interpretacje są formą naukowego asekuranctwa i oczekiwałbym jednak, że Habilitant w prowadzonych analizach wykaże jednoznacznie, która z tych interpretacji mają w sobie największą moc wyjaśniającą i dlaczego. Jest to uwaga odnosząca się zresztą do całego dorobku Habilitanta.
7. Ostatnim artykułem składającym się na serię artykułów będących podstawą postępowania habilitacyjnego jest opublikowany we współautorskie z Radosławem Kossakowskim i Przemysławem Nosalem *A Squad with No Left Wingers: The Roots and Structure of Right-Wing and Nationalist Attitudes among Polish Football Fans*. Artykuł tłumaczy polityczne oraz ideologiczne zaangażowanie kibiców piłkarskich w Polsce po prawej scenie politycznej.

Tekst jest bardzo solidnym studium oferującym rzetelną narrację zebranego materiału empirycznego i jego wnikliwą analizę. Analizie miejscami brakuje spójności, ale są to bardziej problemy w warstwie estetycznej niż merytorycznej. Mimo, że Habilitant jest pierwszym i korespondencyjnym autorem w tym tekście, jego wkład nie jest nadmiernie duży według treści złożonych oświadczeń. Trzeba jednak podkreślić, że jako autor korespondencyjny zapewne był odpowiedzialny za korespondencję z recenzjami, a jako współautor napisał rozdział ilustrujący historyczno-polityczny kontekst zjawiska kibicowskiego (prawicowego) radykalizmu.

Pozostałe osiągnięcia naukowe w formie publikacji naukowych

Habilitant przedstawił bogaty i zróżnicowany dorobek publikacyjny, na który składają się 3 monografie naukowe, w tym książka opublikowana na podstawie doktoratu i 10 artykułów w czasopiśmie naukowych oraz 18 rozdziałów w monografiach wieloautorskich pod redakcją. Są wśród nich prace ciekawe (lepsze i grosze), opublikowane w prestiżowych, międzynarodowych wydawnictwach (Routledge, Palgrave-Macmillan czy Springer).

Najbardziej interesujące publikacje są związane tematycznie z cyklem publikacji wskazanym jako główne osiągnięcie, czyli sportem i polityką, a zwłaszcza kibicami. Z przyczyn formalnych (rozdziały nie mogą być włączone do cyklu publikacji) znalazło się tu kilka niezmiernie interesujących prac, z których duża część została opublikowana w bardzo prestiżowych miejscach. Dominuje w nich problematyka polskiego sportu, a w zasadzie kibiców, która została umieszczona w międzynarodowych zbiorowych publikacjach o charakterze przeglądowym. Formuła rozdziałów powoduje, że są to studia opisujące analizowane zjawiska w polskim sporcie lub w środowisku kibiców. Należy dodać, że poza nurtem badań o sporcie Wojciech Woźniak ma kilka ciekawych prac w obszarze badań na politykę społeczną i nierównościami, można powiedzieć że jest on bardzo aktywny publikacyjnie w tym obszarze, a jego dorobek ocenić należy jako wcale niemały.

Dorobek Dydaktyczny i Organizacyjny

Wojciech Woźniak jest bardzo aktywnym naukowcem, obecnym na wielu polach w obszarze kształcenia, popularyzacji nauki, a także organizacyjnym - można wręcz powiedzieć, że jest to pracownik modelowy pod względem zaangażowania w sprawy uczelni i nauki. Bierze udział w pracach gremiów zajmujących się jakością kształcenia, a przede wszystkim jest obecny w licznych międzynarodowych projektach (np. EEA Grants) oraz inicjatywach w zakresie szeroko rozumianego kształcenia, w tym również z udziałem zewnętrznych interesariuszy. Prowadzi zajęcia na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym dotyczące szeroko rozumianej polityki społecznej, nierówności społecznych, ma również autorski anglojęzyczny wykład *Social Inequality*

dla studentów zagranicznych. Poza tym był promotorem prac licencjackich oraz magisterskich (od kiedy uczelniane regulaminy mu na to pozwoliły) oraz jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim Dobrosława Mańkowskiego na UG, a także recenzentem licznych prac magisterskich i licencjackich.

Jest również ogromnie zaangażowany w funkcjonowanie Sekcji Socjologii Sportu w Polskim Towarzystwie Socjologicznym, jest członkiem łódzkiego oddziału PTS, a także członkiem jury nagrody im. Floriana Znanieckiego oraz im. Jana Lutyńskiego. Od 2018 roku recenzuje również wnioski badawcze w programie Horizon 2020 KE w konkursie Marie Curie Fellowship. Jak już wspomniałem na początku jest też aktywnym popularyzatorem nauki na wielu forach, dodatkowo angażuje się w dyskusje o nauce również poza murami uczelni.

Podsumowując, Wojciech Woźniak jest osobą aktywną i zaangażowaną w życie uczelni oraz społeczności socjologicznej.

Konkluzje

Nie mam wątpliwości, że złożony przez Habilitanta do oceny w postępowaniu habilitacyjnym zestaw siedmiu publikacji jest interesujący, prezentuje ciekawe i wartościowe badania, a sam Habilitant dobrze lokuje swoje badania (i wnioski) na gruncie istniejącego dyskursu w socjologii sportu. Biorąc pod uwagę całość jego dorobku naukowego, dorobek dydaktyczny oraz organizacyjny można powiedzieć, że Wojciech Woźniak jest naukowcem ciekawym na gruncie badań nad sportem, a jego badania i zaangażowanie w realizację międzynarodowych projektów dały mu rozpoznawalną pozycję w europejskiej nauce. Spełnia on wymagania do otrzymania stopnia doktora habilitowanego, ale mam nadzieję, że w przyszłości będzie w stanie zaoferować nauce coś więcej niż bycie specjalistą od „polskich studiów przypadku” i będzie wstanie wnieść większy koncepcyjny wkład do europejskiego dyskursu naukowego. Rozumiem, że jest to bardzo trudne, wymaga czasu, doświadczenia, pozycji i również biegłości językowej, ale to powinien być kolejny etap w rozwoju naukowym Habilitanta, bowiem posiada on potencjał aby odgrywać taką rolę w nauce. Habilitant ma równie pewien problem z umiejętnym ukrywaniem swoich wyrazistych poglądów w prezentowanych artykułach naukowych, co może dałoby się obronić na gruncie socjologii zaangażowanej, ale nadmierna manifestacja politycznych poglądów obniża zasadniczo wiarygodność naukowych analiz. Byłoby pewnie z dużą korzyścią dla jakości publikowanych przez niego prac, gdyby nie rezygnując ze swoich przekonań i politycznych poglądów, potrafił lepiej się od nich dystansować w przeprowadzanych wywodach naukowych.

Ważne podkreślenia jest to, że Habilitant nie jest związany z jednym bądź kilkoma periodykami naukowymi. Przeciwnie, spektrum czasopism, w których prezentuje

wyniki swoich badań jest szerokie i różnorodne, w tym również znajduje się tam aż osiem różnych periodyków z IF. Habilitant jest zaangażowanym recenzentem (trzeba to podkreślić, bo jest to praca bezpłatna) w wielu czasopismach naukowych, socjologicznych konkursach zarówno wydawanych w Polsce, jak również czasopismach europejskich o wysokiej reputacji. Świadczy to o tym, że redaktorzy tych czasopism mają zaufanie do niego jako naukowca. Wojciech Woźniak współpracuje z kilkoma autorami (choć najwięcej z Magdaleną Rek-Woźniak) z dobrych akademickich ośrodków polskich (np. Gdańsk i Poznań), ale również ma szeroką sieć współpracowników w Europie (głównie w Finlandii). Jest on członkiem wielu zespołów badawczych we wszystkich trzech pasjonujących go obszarach (sport, nierówności i polityka społeczna oraz Finlandia). Uważam to za niezwykle ważny element, pokazujący że jako naukowiec jest w stanie współtworzyć ciekawe prace przy udziale nie tylko bardzo bliskich współpracowników, ale również tych z odległych ośrodków, którzy mają duży wybór doboru współautorów. Wojciech Woźniak jest laureatem dwóch nagród naukowych Rektora Uniwersytetu Łódzkiego (2015) - nagroda zespołowa za książkę „*Welfare State at risk. Rising Inequality in Europe*” oraz (2020) nagroda indywidualna I stopnia Rektora UŁ za cykl publikacji „*Polityczne i tożsamościowe konteksty współczesnego sportu*”. Jest to pewien wskaźnik jakości prac naukowej, tym bardziej istotny, że jest ceniony w murach własnej uczelni o co czasami najtrudniej. Od strony bibliometrycznej dorobek naukowy Habilitanta prezentuje się satysfakcjonująco. Wprawdzie w Scopusie ma tylko 33 cytowania (Indeks Hirscha 4), ale wiele indeksowanych prac powstało w ostatnich 3 latach a dynamika przyrostu cytowań jest bardziej niż obiecująca. Można odnieść wrażenie, że świat nauki dopiero odkrywa jego prace. Wskaźniki bibliometryczne według Google Scholar prezentują się dobrze (cytowania 210, Indeks Hirscha 9).

Podsumowując, biorąc pod uwagę cały dorobek (naukowy, dydaktyczny, ekspercki), jakość cyklu publikacji, kompetencje i potencjał naukowy dr. Wojciecha Woźniaka stwierdzam, iż spełnia on wszystkie wymagania stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne i wnioskuje o dopuszczenie Go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Dominik Antonowicz